

Mértékadó

Kultúra • Tv- és rádióműsor

2026. június 15 – 21.

Beszélgetés
Lackfi Jánossal

Száz évvel ezelőtt hunyt el
Antoni Gaudí

Chesterton: Assissi Szent Ferenc

Az írói figyelem olyan, mint a feszített víztükör

Beszélgetés a Kossuth-díjas Lackfi Jánossal

Kilencvenötöt kötöt és negyvennégy műfordításkötet, évente huszonháromezer eladási példányszám, negyvennél is több díj, köztük József Attila-, Prima Primissima és legújabban Kossuth-díj, tizenhét év folyóirat-szerkesztés és ugyancsak tizenhét év egyetemi oktatás, valamint huszonöt év kreatívírás-oktatás... Hosszan sorolhatnánk még a számokat, melyek Lackfi János író, költő, műfordító igen termékeny életpályáját jellemzik. Vele beszélgettünk.

– Március 15-e alkalmából Kossuth-díjat kapott. Hogyan fogadta a kitüntetést?

– A Kossuth-díj Magyarországon a legnagyobb elismerés. Mivel édesanyám tagja a díj odaítéléséről döntő bizottságnak, úgy voltam vele, hogy ilyen kitüntetést biztosan nem kaphatok. Megrendített, megdöbbenett, amikor levélben kérdezték, elfogadom-e a Kossuth-díjat. Mondtam, hogy nem tehetem, de kiderült, nem volt technikai akadály, édesanyám nem jelölt, nem volt ott, nem szavazott. Úgy döntöttem, elfogadom a díjat. Ha valamilyen elismerést kapok, általában összegzem az életpályám. Most is ezt tettem, és megtudtam, egy évben huszonháromezer példányban kelnek el a könyveim, ami nagy szó. Megtisztelő, hogy eleven párbeszédben lehetek a saját korom olvasóival, és nem csak az utókor ismer el. A közönséggel való kapcsolat szárnyakat, de realitásérzetet is ad, hiszen ha van visszajelzés, van beszélgetés is. Ennek egy része a kulturált párbeszéd keretein belül marad, a másik része nem. De nem tetszhet minden mindenkinek.

– Hogyan érintették a visszajelzések?

– Sokan megnyilatkoztak, végtelen sok szeretetet és sok rosszat kaptam, ez utóbbi felért egy nagybőjti gyakorlattal. Nem gondolom, hogy bárki azonos lenne a legalantasabb nyilatkozatával. Eldöntöttem, hogy nem szeretnék neheztelni azokra, akik megbántottak. Az én viszonyom velük változatlan. Nem vagyok hajlandó beállni a szeretetlenség ringjébe, ez nem az én terepem, és mindenkire méltatlan.

– Édesanyja és édesapja is költő, író, így Ön beleszületett az irodalomba.

– A szüleim kötetei az első olvasmányaim közé tartoztak, de rengeteg más hatás is ért. Megvan a saját utam. Az életművem intenzív kapcsolatban áll sok mindenki máséval. Óriások vállán állunk – mondta Newton. Egy hagyomány sodrában vagyok benne akkor is, ha ezt letagadom vagy támadom, ráadásul a jelenléte ez utóbbi esetben a legerősebb. Én szeretek párbeszédbe lépni a teljes hagyománnyal. Az irodalmi rangsorok és a kánongyártás szerintem az egyik leghaszontalanabb dolog, bár nagyon tisztelem az irodalomtörténészeket, akik ezzel foglalkoznak. Eltelik néhány évtized, és teljesen megváltozik az értékelés. Láttam egy akadémiai rangsort az 1800-as évek közepéről-végéről: pici testtel, kezekkel, lábakkal, karikatúraszerűen megrajzolt figurák menete élén haladt François Coppée, akiről ma már senki sem tudja, ki volt, pedig Petőfit fordított, és izgalmas, bár mára feledésbe merült életművet hagyott maga után. Nagyjából a 126. helyen állt

Baudelaire. Ma már teljesen máshogyan tekintünk arra a korra, valahogy úgy, hogy „Baudelaire és a futottak még...” Akik akkor nagynak számítottak, ma nincsenek sehol. Nem szeretek rangsorokban gondolkodni, inkább a helyi értékek érdekelnek.

– Hogy értsük ezt?

– 2012-ben indult a kreatív írás a Marczibányi téren, amit az egyetemen is sokáig tanítottam, most pedig kétszázharmincan tanulnak tőlem prózát írni az interneten keresztül. De hát minek az erdőbe fát hordani, ötemeletes könyvpalotába könyvet írni? Helyi érteken azt értem, hogy nincs két ugyanolyan génkód, ugyanolyan családtörténet, karakter vagy környezet – azt, ami én vagyok, ahogyan én látom az életet, senki nem tudja megírni helyettem. Lehet, hogy más jobban ír, de nem azt. Azon, hogy jobban írjak, tudok dolgozni: bevonom az egész kortárs irodalom tudástárát, trükkjeit, megmerítkezem az életben, írói figyelemmel tekintek mindenre. Kodolányi János mondta Szabó István fiatal íróknak: Ne aggódj amiatt, ha néha keveset írsz, mert az ember néha belül ír... Ez lehet persze önHITEGETÉS is, de kétségtelen, hogy zajlanak belül folyamatok. Miközben járok a világban, próbálok portréit rajzolni a metrón velem szemben ülőről, mi lehet a szatyrában, mit nézhet a mobilján, kivel állhat kapcsolatban, milyen zenét szeret, milyen a természete. Azt szoktam mondani, hogy az írónak feszített víztükör a figyelme: mint ahogyan egy medencében, tükröződik benne minden, a mozgás, a világ. Egy angol ukuleleművész készített egy rövid videót, amit így kezdett: ha adsz öt percet, meggyőzlek, miért érdemes ukulelén játszani. Én is írtam egy esszét ennek megfelelően: ha van negyedórád, meg tudlak győzni, hogy az irodalom tanulása – ami a szenvedélyem, a vesszőparipám, az örömöm, a keservem és a mindenem – érdemes befogni.

– A betegsége komoly választóvonal volt. Miben változtatta meg az írói látásmódját és a mindennapjait, az élethez való hozzáállását?

– Két és fél évvel ezelőtt volt egy szívrohamom, ami fontos újrarendítési pontja lett az életemnek. A Jóisten visszaküldött. Azóta

Aranyszájú Szent Jánosnak becézgetem magam, mert két szent van a koszorúeremben. Döbbenetes, hogy éppen karácsony napján jött a szívroham. Emlékszem a műtét utáni kiszolgáltatott állapotra, ahogyan feküdtem tehetetlenül, teljesen ráutalva másokra. Eljött hozzám mind a hat gyereke, még azok is, akiknek családjuk van. Megindító érzés volt. Harkai Gábor atya elhozta az oltáriszentséget. El is sírtam magam, ki vagyok én, hogy az én Uram jön hozzám... Isten szeretett gyermeke vagy, mondta Gábor atya. A legemlékezetesebb karácsonyom volt. A szívroham pillanatában ötven-ötven százalék esélyt adtam magamnak az életre és a halálra. Azt mondták az orvosok, realisan mértem fel a helyzetet, ugyanis a szívemben egy hármás elágazás tömődött el.

– Ez a tapasztalat később megjelent az írásaiban?

– A napokban jött ki az új kötetem, amit Kapolcson is be fognak mutatni. *Szívékszer* lett a címe, hiszen én belül hordom a piercingjeimet. Az orvosok napi tízezer lépést írtak elő. Az első évben megvolt a háromezer kilométer, a másodikban a kétezer. A séta nagyon sokat jelent, találkozom a Jóisten elképesztő bőkezűségével. Sokszor egyedül vagyok a tájban, gyönyörködöm a vadvirágok tobzódásában, a Jóisten „zöldmezős beruházásában”. Hétköznapi alapvetően senki nem kirándul. Mondtam is: de Uram, nem pazarlás ez? Tartalékolj, holnap is van nap... Ott dolgozott a földön a traktoros, s közben meghalt őseim kórusa zengte a fülemben, milyen rongy ember, aki nem dolgozik, míg más igen. De megértettem, nem azért vagyunk, hogy tegyünk, hanem hogy legyünk. Mindazonáltal sikerült tennem is: hatalmas mennyiségű verset írtam a sétálások alatt, bepötyögtem a telefonomba vagy feljegyeztem őket. Ez lett a *Szívékszer*. Régóta foglalkoztat a népdalos-népekes hagyomány és a középkori himnuszok, zsoltárok dallamos világa. Korábban is írtam ilyen jellegű verseket, sokan meg is zenésítették őket.

– Most min dolgozik?

– Mesekönyvön, regényen, és van egy szinte késznek tekinthető kispróza-kötet. A *Megveszem az iskolámat* című, kisiskolásoknak szóló meseregényt most illusztrálják. Az *Állatok farsangja* verseskötvet a Camille Saint-Saëns hasonló című darabján alapuló, Balázs János zongoraművésszel megvalósított koncertek mellékterméke. A zenei produkciókhoz a „játékos állatkodás” jegyében írtam kísérő szövegeket. Most jelent meg *Kölcsönhőrcsög* címmel egy válogatáskötet a *Robban az iskola* és *A részeg elefánt* verseiből.

– A Kossuth-díj változtatott a magához való viszonyulásán?

– Folyamatosan vannak bennem változások, lelki érési folyamatok. Azt hiszem, kezdem utolérni magam, kezdek megérkezni saját magamba. A vívódás, az önemésztés, a kétegy meddő dolgok, de szükségesek ahhoz, hogy átérezzem az emberi lélek és a világ mozgásait. Az írónak egy darab univerzum-alapminta áll a rendelkezésére, amit halálra nem fog tudni rendesen megismerni, ez saját maga. Mások is megfogalmazták ezt a tapasztalatot: „Bovaryné én vagyok”, „Csak én bírok versemnek hőse lenni”. Ha nem teszek bele „saját vért”, a legizgalmasabban megfogalmazott emberarc is élettelen marad. Nagyon szeretem Weöres Sándor mondatát: Minden emberben ott van egy szent és egy tömeggyilkos. Jézusi mondat ez. Júdás sem Júdásnak választott ki, ő dönthetett, az utolsó vacsorán is megvolt a választási lehetősége. Egy írónak, művésznek kötelessége eleven tartani magában a szent és a tömeggyilkos közötti teljes palettát. Ez nem azt jelenti, hogy más etikai kódex vonatkozik rá, hogy lehet erőszakos a nővel, lehet bántalmazó vagy aljas, tönkretelheti magát

függőségekkel. Ezekről senki nem lesz jobb alkotó. Nem attól jó, hogy mennyire él a törvények mentén vagy azok hatályán kívül. A teljes paletta eleven tartása azt jelenti, hogy tisztában vagyok az indulatokkal, tudom, mitől lesz valaki olyan részvétlen, állatias, mint egy tömeggyilkos. Aki már fortlyant fel igazságtalanul, beláthatja, hogy nem olyan sok választja el egy végzetes kimeneteltől, néha csak annyi kell, hogy legyen a keze ügyében egy konyhakés... Jézus is azt mondja, aki bűnös szándékkal néz egy asszonyra, már vétkezett vele. Ha egy közlekedési szituációban valaki kimondja magában, hogy dögölj meg, tulajdonképpen már ölt embert, még ha nem is jutott el odáig. Ismeri ezt az indulatot, kimondta, ráadásul a szónak teremtő ereje van.

– Milyen ötletek, elképzelések foglalkoztatják jelenleg az írás során?

– A prózáimban mostanában következett be változás. Szeretnék olyan szereplőkről írni, akik teljesen felteszik az életüket valamire, nagyfokú odaadásban élnek. Ettől még nem tiszták, nem hősök vagy szentek. A kortárs irodalmi figurák között kevés ilyenrel találkozom, pedig rengeteg ember él így: a szüleit ápolja, próbál kitartani egy nehéz párhuzamban, a gyerekeit egyedül neveli válás vagy haláleset miatt, vagy egyszerűen a szakmája olyan – legyen mentős vagy tűzoltó –, akit riasztanak. Olyan figurákat szeretnék keresni, akik nem szatirikusan vannak megrajzolva, nem görbe tükröt tartanak, hanem nagy áldozatot hoznak. Azt vettem észre, hogy még mielőtt elhatároztam volna ezt, már meg is valósítottam: az új novelláskötetemben is jelen vannak ezek a szereplők.

Dédelgetett tervem volt, és a fele már meg is van, hogy Kosztolányi Dezső *Alakok* című kötete mintájára, amit 1927 és 1929 között írt, én is körképet készítek érdekes szakmákról. Ő miniinterjúkat írt egy-egy szakma képviselőivel, pappal, cipésszel, dizőzzel, zsokéval és így tovább. Úgy gondoltam, ezt újra meg kellene írni, mert sok mesterség eltűnőben van, és teljesen újjak születnek. Ezek az interjúim korábban a *Nők Lapjában* jelentek meg, újabban a *Képmás-ban* folytatódik a sorozat. Annyiban térnek el egy klasszikus interjútól, hogy nem esszéisztikus, hanem rövid, éles, ugródeszka-szerű kérdések vannak benne. Van már huszonnégy írásom a boncmester hölgytől kezdve a dúláig, az ügyvédig, a betonmixerestől a rendőrnymozónőig. Igyekszem olyan embereket megszólítani, akik több évtizede vannak a szakmájukban. Ezt a társadalmi körképet szeretném kötetben is kiadni, *Jó figurák* lesz a címe.

Vámossy Erzsébet
Fotó: Lambert Attila

Értjük-e még Gaudí?

Száz évvel ezelőtt hunyt el a Sagrada Família megálmodója

Barcelona még alszik, a Gràcia negyed felől, a dombról indulunk, kanyargunk a kihalt kis utcákon át, majd lefelé ereszkedünk a széles Passeig úton, február derekán, a tavaszelő csípős-szeles reggelén, amikor az ébredező nap még alacsonyan jár. Közeledünk a célunkhoz, legalábbis ezt gondoljuk, amikor a párás levegőn átszűrődő fény ködéből, mint egy látomás, feldereng a távolban valami sötét és hatalmas – égbe meredő tornyokkal. Egyikünk diadalittasan felkiált, hiszen elsőként ő láthatta meg: „ott van!”

De valami nem stimmel, a térkép szerint tőlünk balra, vagy öt utcányira kell lennie. Megállunk, belefúrjuk tekintetünket a fénylő ködbe, majd sietve haladunk a látvány, (látomás?) irányába. Ahogy közeledünk, tisztul a kép: néhány útkeresztveződéssel lejjebb, a kinyíló tér közepén több emelet magas, haragoszöld, szálegyenes ciprusfák állnak, sűrűn egymás mellett. Különös, hogy nem érzünk csalódottságot; mert ez nem is csalódás, ez megvilágosodás.

„Szeretném tudni, honnan kaptam az ihletet? A fa felfelé nő, megtartja az ágait, azok pedig a gallyakat, azok pedig a leveleket. És minden egyes rész harmonikusan, csodálatosan növekedett, miután Isten, a művész megalkotta.” Antoni Gaudí szavai ezek, amelyeket barátai, fiatal katalán épí-

tésztársai (Isidre Puig i Boada, Cèsar Martinell i Brunet, Joan Bergós i Massó) mentettek át az utókornak az emlékirataikban. A mester személyes feljegyzéseinek jelentős része ugyanis 1936-ban elégett, amikor a spanyol polgárháború idején az anarchisták betörték az épülő Sagrada Família-templom közvetlen közelében kialakított építésműhelyébe és felgyújtották azt.

De térjünk vissza a fákhöz, az ágakhoz, a növényi és az állati formákhoz, amelyek Gaudí megihlették fő műve, a Sagrada Fa-

mília (Szent Család-) templom tervezésekor is! Térjünk vissza „Isten könyvéhez” – ahogy ő mondta –, a természethez, amelyet a hívő katalán művész alaposan megfigyelt – és ami látott, azt beépítette műveinek architektúrájába! Erre utal egy másik mondané, amely rámutat organikus építészetének lényegére: „Az egyenes vonal az embereké, a görbe Istené.” Valóban a hullámzó, domború és homorú formák jellemzik művészetét. Szaknyelven – ahogy maga is használta e szavakat – hiperboloidok, paraboloidok és helikoidok. Ilyen formák láthatók a fák törzsén, az abból kinőtt ágakon, az állatok testének sziluettjén, a pikkelyeken, csontokon vagy a tengeri kagylókban.

Azt mondtuk, Gaudí megfigyelte a természetet, és valóban tudatos alkotó volt, struktúrájukban átgondolt, lenyűgözően fantáziadús épületei maradandók: a szépség és a funkcionalitás szintézisei. Gaudí a „józanág lelkét” kapta – hogy ezzel az újszövetségi szóhasználatlal éljünk –, ugyanakkor mélyebben, tágasabb szívvel is keresztény: a természet megfigyelése nála szemlélődés. Építőművészetét misztikusnak is mondják.

Ahogy közeledünk a 172,5 méter magas Sagradához, elhagyva az égbe meredő ciprusokat, a templom toronyerdeje első látásra robusztus, grandiózus, félelmetes, a teremtés erejét, nagyságát mutatja. Aztán

egyre közelebről nézve, ahogy elmerülünk a részletekben, a ráncos, kitüremkedésekkel teli oszlopok, falak megtelnek csúszó-mászó állatfigurákkal, csigákkal, madarakkal, növényi formákkal. A homlokzaton pedig láthatóvá válnak Jézus életének jelenetei, az angyalok, az apostolok, az evangéliumi férfiak és asszonyok, a templombelsőben pedig az oszlopreneteg, az „ágak és lombok között” átszűrődő fényekkel. S amikor kilépünk, és újra eltávolodunk a templomtól, majd visszanézünk rá, már olyan, mint ha élne. Ahogy az enyhe szélben hajladozó falevél megejtően szép és leírhatatlanul bonyolult mozgása, tánca megfelelő közelségből látható csupán, úgy a hegyvonalatok vagy a tengeröblök csak nagy távolságból mutatják lényük teljes képét az ember számára. Gaudí a Teremtőt dicséri, akár a részletekben elmerülve, akár az égbe magasodó tornyok, hatalmas ívek által.

Mi, mai keresztények feltehetjük magunknak a kérdést: értjük-e még a Sagrada alkotójának lelki alapállását és a megformált kövekben rögzített mondanivalót? De úgy is fogalmazhatnánk: értjük-e *már* a kereszténységünk tágasságát? Van-e tapasztalatunk arról, hogy „a természet az Istennel való találkozás helye”, ahogy azt a világhírű lelki író, Jálcs Ferenc SJ vallotta a szemlélődésről írt alapművében?

A száz esztendővel ezelőtt, 1926. június 10-én elhunyt Antoni Gaudí – akit Ferenc pápa egyházi elismeréssel „tiszteltetreméltónak” nyilvánított, továbbblendítve a 2003-ban megkezdett boldoggáavatási eljárását –, az embert és az építést méltatva elgondolkodhatunk azon is, hogy idén, a Gaudí-évben a Barcelonába milliószám ellátogató és a város jelképét megcsodáló turista vajon érti-e a hívő művész üzenetét? Meglehet, hogy érti, de bizonyosan

A világ legmagasabb temploma

2026. február 20-án 11 órakor helyére emelték a Barcelona jelképének számító Sagrada Família-bazilika Jézus Krisztus nevére szentelt tornyának utolsó elemét, a 17 méter magas kereszt felső részét. Antoni Gaudí alkotása elérte végső, 172,5 méteres magasságát, 144 évvel az építkezés megkezdése után. Ezzel a 2010. november 7-én felszentelt és kisbazilika rangra emelt – máskülönben még épülő – Sagrada Família a világ legmagasabb temploma lett, felülmúlva az ulmi katedrális, bár még így is alacsonyabb, mint a közelben lévő Montjuïc-domb, mert Gaudí felfogása – és rendelkezése – szerint az ember által épített alkotások magassága nem múlhatja felül az Isten által teremtett természetét. A templom teljes felépítése várhatóan még egy évtizedet vesz igénybe.

érzi. A modernista Le Corbusier, a francia építészet kiemelkedő alakja írta: „Gaudí nagy művész volt. Csak azok neve marad fenn, akik az emberek fogékony szívét megérintik.”

Másrészt, ha már napjainkról van szó, megjegyezzük, hogy a világhírű spanyol építész, a letisztult látványos hídszerkezeteiről ismert Santiago Calatrava (a New York-i Ground Zérónál újjáépített görög ortodox templom tervezője), aki Gaudí szellemi örökösének vallja magát, a Sagrada alkotóját abból a szempontból tartja előremutatónak, hogy felfedezte és alkalmazta a természetben rejlő strukturális logikát, amelyet a 21. században a modern számítógépes mérnöki tervezésbe is át lehet ültetni.

Gaudí géniusza, hogy egyszerre eredeti és előremutató. Univerzális és büszke, hűséges katalán, a néphez közeli; művei a múltat is magukba emelik. Tört mozaikjainak pazar színvilága, a köveknek

ez a „virágzása” sem előzmény nélküli; elég, ha elzarándokolunk a Barcelona tengerpartjának közelében az 1300-as években épült, a katalán gótikát hűen mutató Santa Maria del Mar-templomba, és feltekintünk a mennyezetre, a záróköveket övező levélmintázatokra.

A Sagrada Famíliaán kívül (hivatalos neve Temple Expiatori de la Sagrada Família – A Szent Család engesztelőtemploma) Gaudí számos más alkotása is bizonyítja a művész zsenijét (lásd képünkön az álomszerű, elengedett fantáziával és biztos arányérzékkel megoldott, felülmúlhatatlan Casa Batlló, amelynek mozaikjain Jézus- és Mária-monogramok is kacsaringóznak).

Könyvtárnyi irodalom foglalkozik a mester műveinek tudatosan és részletekbe menően kidolgozott forma- és színszimbolikájával, építészeti megoldásainak elemzésével, ezekre most nem térünk ki. Úgy gondolom, hogy a nagy művészek nagy alkotásait elsősorban látni kell, azután újra és újra találkozni a művekkel, amelyek önmagukért beszélnek – Gaudí esetében pedig még Valaki másról is.

Szöveg és kép: Körössy László

Assisi Szent Ferenc

Ahogy Gilbert Keith Chesterton látta

Gilbert Keith Chesterton (1874–1936), felnőtt korában megtért angol író Isten képmását látta minden egyes emberben, és mindenki előtt mélységes tisztelettel hajolt meg kivétel nélkül, mert úgy tekintett embertársaira, mint Isten teremtményének megvalósulásaira. Vallotta, hogy „észokok”, „kétségbevonhatatlan bizonyítékok” alapján hisz a kereszténységben, Jézus Krisztus Istenében. Hitében hiánytalan világmagyarázatot talált, megfelelő kulcsot a „világ gépezetéhez”.

Chesterton Assisi Szent Ferencről írt életrajza először angolul jelent meg, 1923-ban. Azonnal hatalmas nemzetközi siker lett, és mindmáig az egyik legolvasottabb spirituális esszé világszerte. Magyarországon is több kiadást ért meg. Idén, a szeráfi atya boldog halálának (tranzitusának) 800. évfordulójára időzítve, a Szent István Társulat újra kiadta Chesterton könyvét.

Az író bevezetőjében kiemelte: ahhoz, hogy Assisi Szent Ferencről képet adjon, három út kínálkozik előtte. Először is bemutatná „ezt az ámulatba ejtő nagy embert” a világi történelem alakjaként, aki megtestesített bizonyos társadalmi eszményeket. Elmondhatná egy szent élettörténetét Isten nélkül, ám ez hasonló lenne ahhoz, mintha valakit arra kérnének, írja meg a norvég sarkkutató, Nansen életét, de megtiltanák neki, hogy megemlítsen az Északi-sarkot.

A második út azt a lehetőséget kínálja, hogy a szerző az ellenkező végletbe esik, és elhatározza, hogy kihívóan szakrális marad. Tárgyát „mélységesen átlékelésénél a teológiai szellem”, és ezzel nem is válna hűtlenné az első ferencesekhez. A vallást valóságként kezelné, mint ahogy valóság volt Assisi Szent Ferenc számára is. Ám az ilyen szellemben megírt Szent Ferenc-tanulmány érthetetlen volna mindazok számára, akik nem osztják a szent vallását, hitét, és csak részben értenék meg azok, akik nem fogadják el életvitelét. Ez a módszer sem alkalmazható tehát, mert egy szent élettörténetét csak egy másik szent írhatja meg.

Chesterton állítja: a harmadik út, amit végül választott, a legnehezebb valamenyny közül. Az író egy kíváncsi és kívülről álló modern átlagember helyébe képzelet magát, és ebből a helyzetből szemlélődik: csodálja Szent Ferencet, de csak azokért a dolgokért, melyeket az efféle ember csodálatraméltónak talál. Feltételezi, hogy az

olvasó legalább olyan felvilágosult, mint a francia Ernest Renan, a *Jézus élete* című könyv szerzője, aki mélyen tisztelte és csodálta Isten Szegénykáját, vagy mint az angol költő, Matthew Arnold, aki esszéjét írt Szent Ferencről. Ám mindketten kudarcot vallottak: csak addig dicsérték Ferencet, amíg előítéleteik, „a kételkedő csökönyös előítéletei” meg nem állították őket. Ugyan-

ugyanazt jelenti, mintha valaki Krisztus öt sebében jellemének öt fogyatékoságát látná. Lehet, hogy az olvasó idegenkedik az aszketizmustól; jogában áll, hogy elutasítsa a mártíromság eszméjét, s ennek jegyében elutasíthatja az áldozatot is, melyet a kereszt szimbolizál. De ha érzése intelligens ellenszenv, képes arra, hogy megőrizze fogékonyságát a történet lényege iránt, legyen az egy mártír vagy épp egy szerzetes története. Az olvasó betű szerinti, értelmi összefüggéseiben sem tudja megérteni az evangéliumot, ha a keresztre feszítést valaminő függeléknek, anticlimaxnak tartja, vagy netán balesetnek Krisztus életében, hiszen a történet lényege éppen az, hogy mint a töré, egyetlen csúcsba fut; ez a törhegy járta át az Istenanya szívét.” Chesterton úgy véli, az az olvasó, aki előítélettel viszonyul Szent Ferenchez, nem képes megérteni őt, „aki Krisztus tükrében áll elénk, ha nem érti meg ennek az életpályának aszketikus végső fázisát, ha legalább művészi síkon meg nem közelíti azt az embert, aki a titokzatosság és magány felhőiben (az Alverno csúcsán) elfogadta a nem emberkéz által ütött gyógyíthatatlan sebeket, melyek gyógyítják a világot.”

Chesterton állítja: Szent Ferenc szerzetesi életének utolsó leheletéig az maradt, aki volt: „Trubadúr. Szenvedélyes, szerelmes szerető. Szerelmese az Istennek, szerelmese az embernek; – a lehető legrejtélyesebb hivatás.” Ő nem az emberiséget szerette, hanem az embereket, és nem a kereszténységet, hanem Krisztust. Az angol író megjegyzi: ha az olvasók gondolják, közbevetethetik: „hóbortosan szeretett egy képzeletbeli személyt”. „Am egy képzeletbeli személyt szeretett, s nem egy képzeletbeli ideát – folytatja érvelését Chesterton. – Az aszketizmus és valamenyny hozzá kapcsolódó jelenség kulcsát a modern olvasó azokban a szerelmi történetekben találhatja meg, ahol a szerelmesek majdnem olyan dolgokat művelnek, mint a holdkórosok. Beszélj Szent Ferencről, a trubadúrról, aki képtelen dolgokat művel szerelmeséért, és az alakja köré szőtt modern rejtély egyszerre szertefoszlik. Az ilyen regényes történetben nem látjuk ellentmondásnak, ha a költő a napfényes mezőn virágokat gyűjt, majd fogvacogva virraszt a hóban; himnuszt zeng a biborrról s az aranyról, s aztán perverz örömmel rongyokban jár; szenvedélyesen vágyakozik a boldogságra, majd szomjúhozza a hősi halált.”

szent istván könyvek

Gilbert Keith Chesterton
Assisi Szent Ferenc

is amint Szent Ferenc valami olyat tett, amit nem értettek vagy nem szerettek, elhessegették maguktól. Inkább hátat fordítottak a dolognak, „s hősiünket nem kísérték tovább”. „Matthew Arnold például majdnem kétségbeesetten beszél az alvernói remeteség időszakáról, mintha a történetnek szerencsétlen, de tagadhatatlan szépséghibája volna; (...) úgy kezeli, mintha a történetnek száználmas végpontja lenne csupán. Ez a szemlélet érzéketlenné tesz bennünket bármiféle történet megértése iránt – írja Chesterton, majd hozzáteszi: – Az Alverno hegye nem jelképezheti Szent Ferenc összeomlását, mert ez ugyanazt jelentené, mintha a Kálváriát Krisztus összeomlásának jeleként értelmeznénk. (...) A Stigmát valamiféle botrányként kezelni, gyengéden érintve, de viszolygással el is fordulva tőle,

Ferenc személyiségét vizsgálva az író leszögezi: „egyike volt azoknak az embereknek, akiket minden körben és minden helyzetben népszerűség övez; trubadúrként tanúsított jámbor fesztelensége, a francia szokások fölényes ismerete a város ifjainak valamiféle romantikus főkolomposává avatta. Szórta a pénzt, szertelenségéből és nagylelkűségéből egyaránt, olyan ember természetességével, aki soha – egész életében – nem értette meg igazán, mi a pénz”. Radikális megtérése előtt egy bódében a piacon árulta a szövethálákat. Egy alkalommal, miközben bársonyt és szebbnél szebb hímzéseket kínált Assisi egyik kereskedőjének, egy koldus bukkant fel, és alamizsnáért könyörgött. Ferenc lebonyolította az üzletet a kereskedővel, ám eközben a koldus eltűnt. Erre kilopakodott a bódéjából, bársonyt, hímzést, mindent otthagyt az őrületlenül, és rohant, hogy megkeresse a kéregetőt. Végül megtalálta, és a meglepett koldust pénzzel halmozta el. Ezt követően pedig megesküdött Istennek, hogy soha többé nem utasítja vissza egy szegény ember kérését. És ez nem üres eskü volt. Ahogy Chesterton írja: „Nem volt még ember, aki oly kevésbé félt volna saját ígéreteitől, mint ő. Élete meggondolatlan esküvések robbanásszerű sorozata; meggondolatlan esküvéseké, melyek mind igaznak bizonyultak.”

Az életrajz írója szerint „a Trubadúr belső telítettsége és a Bohóc bolondozása

olyan szabadság valósulhatott meg, amely már-már a frivolitás határait ostromolta. Hasonló ez a bohóc helyzetéhez, hiszen a bohóc szabad lehetett, amikor a lovagot kö-

A természetfölöttinek ez a jelenléte azonban nem szakította el a természetestől; helyzetének értelme éppen az volt, hogy tökéletesebb fokon tudta egyesíteni őt a termész-

töttségei fogva tartották; bohócként élhetett a szolgálatban, s ez a tökéletes szabadság. A ferences tudatváltozást talán a költőnek s a komédiásnak ez a párhuzama sejteti meg legjobban, mintegy metaforaként.”

Chesterton azonban figyelmeztet: Szent Ferenc semmiképpen sem a reneszánsz pusztán romantikus előfutára, az öncélú világi örömök újrafelfedezője. Nála „a természetes örömök újrafelfedezése abban rejlik, hogy ezeket az örömeket is a természetfölötti örömök fényében látta”. A könyv szerzője állítja: Szent Ferencben erős volt a becsvágy, de ez „az ő esetében ellentéte volt a hiúságnak, s nagyon közel állt ahhoz, amit alázatnak nevezünk. Sohase bánt lekezelően embertársaival, s éppen ezért soha nem vetette meg mások véleményét. Tény mindenestre, hogy emberi becsvágya szenvedte el a legsúlyosabb és a legmegrendítőbb csapásokat. Háborús kalandjának megalázó kudarca után bizonyára gyávának tartották. Összetűzése apjával, az eladott szövetek botránya feltétlenül azt eredményezte, hogy tolvajnak tekintették. Sőt még azok is, akik Ferencsel szemben a legtöbb rokonszenvet tanúsították, a plébános, akinek templomát helyreállította, a püspök, aki szándékaira áldását adta, még ők is komikus leereszkedéssel kezelték, amely csak arra volt jó, hogy a botrányt végérvényesen megpecsételje. Szent Ferenc bolondot csinált magából. Aki valaha is volt fiatal, aki meg tudta ülni a lovat, harcra termettnek s hozzá még trubadúrnak is képzelte magát, aki magáévá tette a bajtársiasság földi eszményét, – az megérzi ennek az egyszerű kifejezésnek hatalmas, iszonyatos súlyát.”

A könyv írója kiemeli: „nem értjük meg Szent Ferenc lényegét, különösen az Alverno utáni Szent Ferencét, ha nem eszmélünk rá arra, hogy természetfölötti életet élt. (...)

tessel. Nem tette komorrá, embertelenné; hiszen üzenetében arról adott hírt, hogy az ilyen miszticizmus boldoggá s emberivé teszi az embert. Helyzetének értelme, üzenetének jelentése azonban éppen abban rejlett, hogy a hatalom, amely ezt az állapotot létrehozta: természetfeletti hatalom volt”.

Gilbert Keith Chesterton szerint Szent Ferenc „maga volt a szellem, mely testet öltött. Ő volt az a szellemi lényeg s szubstancia, mely bejárta a világot, mielőtt bárki is láthatta volna mindazt, ami később belőle származott, s látható formában megjelent; ő volt a vándorló tűz, mely szinte a semmiből támadott, a tűz, amelynél gyertyát s fáklyát egyaránt gyújthatott a testi ember. Ő volt a középkori civilizáció lelke, mielőtt ez a lélek testet ölthetett. (...) Emberi lények iránt érzett testetlen szerelme igazságos középkori törvények sokaságában öltött formát, miket a gazdagok gögje és kegyetlensége ellen hoztak, de napjainkban is ott van mindazon jelenségek mélyén”, melyeket keresztényszociálisnak, de még inkább katolikus demokratának nevezhetnénk. „Szent Ferenc végül is élt, és formálta a világot. (...) Ember volt, aki a világból ekkor távozott; költő; életláttató fénysugár; egyszeri láng, melyhez hasonló nem lobban többé, s nem is pótolja semmi sem, míg világ a világ. (...) És ugyanilyen bizonyossággal elmondhatjuk azt is, hogy a csillagok, amelyek a vajúdo Föld körül futják fénylő pályáikat, a kőpadlón heverő, csonttá soványodott, gyámlaltan holttest fölött áthaladva egyszer végre végtelen útjukon – láttak egy boldog embert.”

(Gilbert Keith Chesterton: Assisi Szent Ferenc. Ford. Antal Lukács, Szent István Társulat, 2026)

Bodnár Dániel

közötti átmenet mélyén rejtőzik Szent Ferenc igazi lénye. A dalnok s a komédiás közül valószínűleg az utóbbi volt az alárendelt, vagy legalábbis a mellékszereplő. Szent Ferenc komolyan gondolta, amit mondott, amikor azt állította, hogy az élet titkát a szolgálatban és alárendeltségben találta meg. Ebben a szolgálatban viszont

Gyanútlan mindentudás

Fellinger Károly: *Terülj, terülj, svédasztal*

Kortárs alkotóink közül talán Fellinger Károly az egyetlen, akinek életműve a Tandori

Dezső-, Vörös István-, Lackfi János-féle *terjedelmi Bermuda-háromszögben* nem sülyed alá: a költő lassan száz kötetet célzó munkássága magabiztosan hajózik formanyelvek és ízlésformák közt, s vele utazni mindig jótékony olvasati kaland.

E legújabb könyv címe játékosan igazít útba: a magyar népmesei fordulat („terülj, terülj, asztalkám”) elegyítése a „svédasztal” kettős értelmével (1. önkiszolgáló asztali bőség, 2. svéd típusú gyerekversek sokfélesége) a gyermeki észjárást és látásmódot már a kezdet kezdetébe belekomponálja. Gyermeki monológok sorozatát, kicsinyekre méretezett reflexiókat olvassunk – hétköznapi eseményekről és élethelyzetekről.

Többnyire családtagokat, de olykor iskolatársakat vagy falubelieket érint a merengő-mérlegelő versbeszéd. A Fellingertől szokott módon gyakran a nyelv ön maga felé forduló érdeklődése kerül a mű középpontjába. Például akkor, amikor a versbeszélővel együtt eltűnődhetünk, vajon miféle mélységekbe cipelheti a nagymama a nagyapát, midőn „lehordja a sárga földre” (*Piros tojás*). Másutt egyazon metaforikus motívum jelentéstani alakváltozatait szembeesíti a poézis („sótlan” vs. „be van sózva” – *Só*); kedélyes szójátékokra is kész szétbomlani a közlés állaga („Becs csöndre és szóra” – *Fokhagyma*); és emlékezetes megoldás, amikor egy ige („festek”) szó

szerinti jelentését és átvitt értelmét szembeesíti – akaratlan humorral – a gyanútlan gyermeki mindentudás: „Én kalap nélkül is jobban festek, / mint Ferike, különösen / tájképeket” (*Festők*).

Egy-egy irodalmi érdekű versbe magát is belerejti a költő; de az önéletrajzi vetület sosem mesterkelt, inkább meghittten szeretetteljes – mint a Fellinger-gyerekversek általában is: „Nagyapa Szívvirág címmel / írt egy verseskötetet a virágokról. / 125 gyönyörűségről.” (*Méhlegelő*) – „Nagyapa ideges. / Nem hagyják nyugton verset írni. / Bárhová megy a lakásban, / valaki mindig megzavarja. // A falu végén láttam / egy nagy, elhagyott gólyafészket. // Ott nyugodtan költöhetne. // Mindjárt szölok is neki” (*Gólyafészkek*).

Az utolsó szöveg – jövődökön ábrándozó jellegével – kivezet e versvilágból, s igen jellemzően egy transzcendencia felé megnyitott lelkület vágyait tolmácsolja (a gyermekirodalomban aránylag ritka keresztény szellemiség ugyancsak a szerző védjegye): „Nekem olyan házam lesz, ami-be / a legvastagabb falon át / lehet bejutni, / belülről meg mindent látni lehet, / ami kint történik, / az ajtó és az ablak / csak azért lesz, / hogy az angyalok / és a kis Jézuska is / bejöhessen köznél / melegedni” (*A ház*).

Befogadói jókedvünket – vizuális adománnyal – Pék Eszter Anna melengetően barátságos illusztrációi tetézik. (AB ART Kiadó, 2026)

Halmi Tamás

Halmi Tamás

Ajtónylásban

Minden vagyonunk közül, meglehet, a személy a legszemélytelenebb.

Ajtónylásban tisztás, őzsuta.
A csend az erdő algoritmus.

Míg a fény a sötét anyagot csodálja,
árvául fogad csillagok családja.

Minden üdvözlés elköszön a rossztól.
Sivatagban a porszem is apostol.

Vízimalom

Víz is öröl a vízimalom.
A molnárt bűnnömmel vigasztalom.

Eredetté változni, mint az ének.
Hívassuk az utat megérkezésnek.

Folyóban úszó tenger teremtsékképp
úzi a megbocsátás mesterségét.

Mindenkit éltet, ha valaki hisz.
A vízimalmot megörli a víz.

Körbenéz, nem retten

Az anyag seb az anyagtalan testén?
Teremtényektől gyógyul a teremtmény.

Molekulák mosolyát ünnepeled?
A nyolcadik főbűn: a büntelenség.

Földért az angyal egekkel fizet?
Az emberség emberfeletti tett.

Ádám körbenéz. Új világ. Nem retten.
A kert Évából kiűzethetetlen.

Senki földje, Krisztusország

A senki földje közös pusztaság.
Nem mondhatja ki egy szusszal a szád.

A senki földje tisztás, angyaloknak.
Ártatlanok is el-elbitangolnak.

A senki földje íratlan papírlap.
Napszentületkor csillagonként pirkad.

A senki földje mindenki kottája.
Kalauzolja dal Krisztusországba.

Dobozok

Minden gyermekem születésénél vettem egy napilapot. Csak hogy tudják, mi történt a világban, amikor a világra jöttek. Ez bizonyítja, hogy nem akkor lett, amikor ők, hanem volt már előttük is. (Annak idején az én gyerekfejembe ez elég nehezen fért bele.) Ezt az újságot beletettük egy dobozba. Később sok minden került még mellé: a születéskor kapott kis karkötők, amiken először szerepelt a nevük, a levett cumik – akinek volt egyáltalán –, kiérdemesült ovis táskák, iskolai emléklapok, ballagótárisznyák. Még nem tudjuk, mi lesz e gyűjtemények sorsa. Lehet, hogy nálunk maradnak, de az is lehet, hogy a gyerekek magukkal viszik majd első önálló lakóhelyükre.

Mindez attól is függ, hogy mit gondolunk: hozzánk tartoznak, vagy inkább az övék? Gyermekeim doboza kétségkívül az ő történetüket dokumentálja. De a benne rejlő tárgyak egy közös

az osztályteremben.) A funkcióját véletlenül nyerte: ide kerültek a régi matricák, egykor oly becses minikártyacsomagok, ősöreg negatívok. És néhány – Ausztráliából kapott – fotó az első holdra szállásról. Csupa ócskaság, amitől soha nem fogok tudni megszabadulni. Majd a gyerekeim kidobják.

Vannak doboztalan emberek is. Akik számára a múlt nem sokat számít. Sem az országé, sem a nemzeté, sem a családé, sem a gyerekeiké. Sem a sajátjuk. Pedig ezt az egyet mindenki magával hordja, élete végéig, még akkor is, ha nem hajlandó szembenézni vele. Az ilyen ember szívesen megszabadulna az emlékeitől, néha egyiket-másikat felül is tudja írni, ám ez teljesen soha nem sikerülhet. Legfeljebb akkor, ha elveszti a fejét.

Sok filmben, sorozatban bukkan fel egy olyan doboz, amiben valaki az emlékeit őrzi. A szereplők hol nosztalgiával, hol elkese-

Pillanatkép az *Amélie csodálatos élete* című filmből

emlékezet részei. Ők vitték büszkén kis táskájukat a hátukon, az ő vállukon lifegett a tarisznya, de mi, szülők voltunk azok, akik – nemcsak meghatódva, megdöbbenve is – néztük őket. Az is igaz, hogy minél távolabb kerül e tárgyak eredete a születésüktől, annál erősebben kötődnek hozzájuk, és lazul a velünk való kapcsolatuk.

Ljudmila Ulickaja egyik könyvének címe *Örökbecsű limlom*. Bizonyság tárgyaink annyira hozzánk nőttek, hogy képtelenek vagyunk megszabadulni tőlük, még akkor is, ha értéktelenek, és csak a helyet foglalják. Ez a kifejezés *A mi Urunk népe* elbeszéléskötetében is előfordul, *Az író nő lánya* című novellában, csak ott „halhatatlan kacatként”. A két megfogalmazásnak más a hangulata: míg az előbbi kicsit fennkölt, és a dolgok értéktelenségét tartja szem előtt, addig az utóbbi inkább arra utal, hogy valamiképp elpusztíthatatlanok. Legalábbis addig, amíg él a gazdájuk.

Nekem is van dobozom – ez sosem volt másé –, egy idejétmúlt diplomata táská képeben. (Korosztályom még emlékszik az eszement divatra, amikor minden diák ilyenekkel járt iskolába. A tanárok meg szívbjárt kaptak, amikor az egyik váratlanul feldőlt

redetten, de leginkább a szomorúságtól magukba roskadva nézegetik a múlt cserépdarabjait. Egy kacatokkal teli dobozban kutakodva döbben rá az ember igazán, mit jelent az, hogy soha többé.

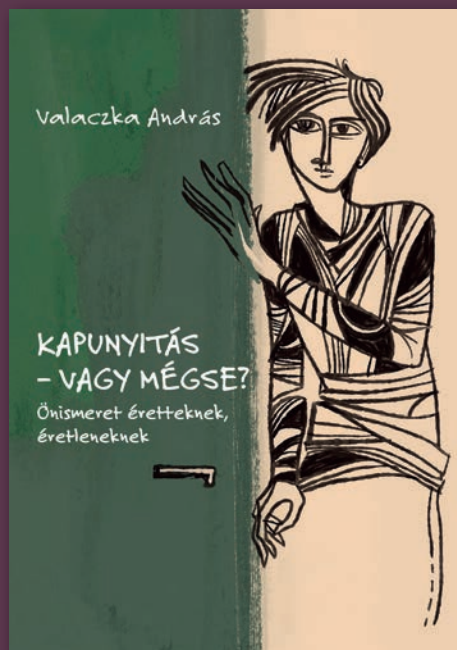
Nemrég az egyik népszerű sorozatban is előkerült egy doboz. A főhősnő felkeresi rég nem látott apját, szeméretre vetve, hogy vele és anyjával is megszakította a kapcsolatot. A férfi magyarázkodni kezd, majd elővesz egy cipősdobozt, amiben ott lapulnak a lányáról megjelent fotók, cikkek. Az apa figyelemmel kísért felnőtt gyermeke életét, megőrizte őt a szívében, szeretettel gondolt rá. Csakhogy mindez nem pótolta a személyes kapcsolatot. A beszélgetést, a meghallgatást, a jelenlétet.

Mi tovább gyűjtjük a gyerekeink dolgait, rendszerezzük az emlékeket, dokumentáljuk a fontos pillanatokat. Elő-elővéve, önmagunktól és az elmúlás gondolatától meghatódva nézegetjük a képeket, kotorászunk a tárgyak között. Ám sokszor úgy érzem, ezek a dobozok csak arra valók, hogy erősítsék a nyilvánvalót. Azt, hogy nagyon fontosak számunkra. És ez nem változik meg sohasem.

Baranyai Béla

AZ *Új Ember* KÖNYVESBOLT ÚJDONSÁGAI

VALACZKA ANDRÁS
**Kapunyitás –
vagy mégse?**
*Önismeret éretteknek,
éretleneknek*

Zsódi Viktor Sch.P.
**Tárlatok fel
örök kapuk**

*Keresztény nevelés és lelkiesség
a 21. században*

A könyvek megvásárolhatók az Új Ember könyvesboltban,
vagy megrendelhetők a bolt.ujember.hu weboldalon.

MAGYAR KURÍR
KATOLIKUS HÍRPORTÁL

1053 Budapest, Ferenciek tere 7–8. | bolt.ujember.hu

Új Ember
kiadványok